

Питання формату: хто може очолити українську делегацію ТКГ в Мінську

Читати на російській

Додати як бажане джерело в Google

Питання формату: хто може очолити українську делегацію ТКГ в Мінську

Ротация у складі керівництва української делегації в Тристоронній контактній групі – відхід Леоніда Кучми і прихід Леоніда Кравчука з Вітольдом Фокіним – викликала свого часу численні питання. Сумніви стосувалися переважно двох речей: позиції нового керівництва і віку новопризначених, тобто їхньої здатності багато і ефективно працювати з серйозними навантаженнями.

І якщо щодо першого сумніви не зникли (а через окремі заяви того ж Фокіна навіть посилилися), то з другим, як виявилось, все гаразд. Незважаючи на поважний вік, у нового керівництва "пороку в порохівницях" більш ніж достатньо. Що підтверджують інші, молодші учасники переговорів, віддаючи данину політичному досвіду і дипломатичному вмінню першого президента України. Та й щодо позиціонування не все так просто. Як розповідав в інтерв'ю ЗМІ представник ОРДО в делегації України в ТКГ журналіст Денис Казанський, "є два Кравчука: один – який виступає десь публічно по телевізору, а інший – який щось говорить в особистому спілкуванні. На внутрішніх нарадах поки що все бачиться абсолютно адекватним".

"Старий кінь борозни не зіпсує"

За всієї критики (свого часу критично сприймалося призначення на посаду і Леоніда Кучми, і Євгенія Марчука) політичні важковаговики минулого повною мірою підтвердили приписку "Старий кінь борозни не зіпсує". Можливо, він і не дозволяє "політменсionерам" працювати так само інтенсивно, як у минулі роки. Але він є джерелом колосального досвіду. Який можна дуже ефективно використовувати в інтересах України.

"Але ми повинні розуміти, що переговори – дуже велике навантаження, і емоційне, і фізичне. Тому не можна виключати, що прийде час, і Леонід Кравчук з Вітольдом Фокіним – дай їм Бог здоров'я – також підуть, як пішов раніше Леонід Кучма", – говорить політолог Володимир Фесенко.

Але треба зазначити, що, крім Кучми, Кравчука, Марчука, Фокіна, в Україні є й інші політичні аскалки. Що володіють великим досвідом, мають авторитет і за необхідності (і, зрозуміло, бажання) здатні представити Україну в ТКГ на тій чи іншій позиції. Як багато таких людей і хто вони, сайт "Сьогодні" розіслав експертів.

Президенти: ресурс майже вичерпано

Як відомо, за тридцять років незалежності Україна обирала шість президентів, включно з нинішнім, Володимиром Зеленським. Четверо з них брали участь у мирних переговорах щодо Донбасу в різних іпостасях: Петро Порошенко і Володимир Зеленський – на постах глави держави, Леонід Кучма і Леонід Кравчук – як голови української делегації в ТКГ. Кандидатура експрезидента-вітчак Віктора Януковича, зрозуміло, не розглядається: той якщо і приєднається до переговорів (суто гіпотетичне припущення), то, швидше за все, з боку держави-агресора.

Залишається Віктор Ющенко, досі не помічений в активностях з питання миру на Донбасі. Можливо, тому (а може, тому, що фігура третього президента неоднозначно сприймається як в Україні, так і в Росії) фактично всі опитані нами експерти навіть не згадували Ющенка як політика, здатного посилити українську ТКГ. За невеликими винятком:

"Незважаючи на авторитет Леоніда Кравчука, оптимальною кандидатурою на керівника ТКГ стала би людина, яка краще розуміє путінський режим. Ним міг би бути Віктор Ющенко. Так, його призначення, напевно, розкритикували б в Москві та в ОРДЛО. Але він був президентом в один час з Володимиром Путіним і зустрічався з ним. Ющенко точно краще розуміє стратегічні й тактичні цілі Кремля на Донбасі, ніж Кравчук, який працював президентом в першій половині 90-х, коли навіть ще не були закладені основи нинішніх російсько-українських відносин", – зазначив в коментарі сайту "Сьогодні" політичний експерт Мар'ян Ошановський.

Точно так само експерти в більшості не вважають за можливе (з різних причин) входження в ТКГ Петра Порошенка.

"Петро Олексійович, якщо він згадає, не тільки п'ятий президент. Він очолював МЗС. Порошенко, безумовно, хороший дипломат і перемовник. Однак наваряд чи варто говорити про його перспективи участі в ТКГ. По-перше, він активний політик. По-друге, у нього нині складні стосунки з Зеленським. По-третє, його входження в групу не було б сприйнято в Росії", – зазначив у коментарі сайту "Сьогодні" політолог Володимир Фесенко.

На цьому акцентує і заступник директора Українського інституту досліджень екстремізму Богдан Петренко.

"Серед завдань, які вирішуються за допомогою залучення політиків-важковаговиків до переговорного процесу, – здатність знайти особистий контакт з російськими учасниками переговорів. Тобто (потрібно) не бути заздалегідь ідеологічно несприйнятним для російських перемовників. Тому щонайменше два експрезиденти – Ющенко і Порошенко – вже не можуть стати керівниками делегації", – зазначив в коментарі сайту "Сьогодні" Богдан Петренко.

Хто залишився в строю

З колишніми прем'єр-міністрами – політважковаговиками рангом нижче, але все ж досить авторитетними і досвідченими політиками – ситуація, здавалося, мала бути трохи краще. Хоча б тому, що їх за всю історію незалежної України у нас було майже в тричі більше, ніж президентів. Але і тут не все просто.

Павло Лазаренко, Віктор Янукович і Микола Азаров не можуть увійти в українську делегацію зі зрозумілих причин. Леонід Кучма, Євген Марчук уже працювали в ній, а Вітольд Фокін працює зараз. Про Віктора Ющенка йшлося вище. Віталій Масол – третій прем'єр незалежної України – помер два роки тому. Молодих прем'єрів останніх років – Володимира Гройсмана й Олексія Гончарука – експерти не розглядали.

"Міг би посилити делегація Арсенія Яценюк, який не тільки був прем'єром, а й свого часу очолював МЗС. Яценюк хороший дипломат. Але він хоча і відійшов від політики, проте не пішов з неї, тобто залишається активним політиком, що накладає свої обмеження", – каже Володимир Фесенко.

Отже, експрем'єрів, здатних попрацювати на благо країни в ТКГ, залишається не так вже й багато. При цьому прізвище Юрія Єханурова, що був прем'єром за часів Віктора Ющенка, не назвав ніхто з експертів. А про можливу участь в переговорах Юлії Тимошенко згадав лише один експерт:

"Свою участь в ТКГ пропонувала Юлія Тимошенко, однак у неї цікаві відносини з російською стороною", – зазначила в коментарі сайту "Сьогодні" експертка Центру структурної політології "Вибір" Лілія Брудницька.

Своєю чергою опитані політологи загалом позитивно оцінили перспективи залучення до переговорів Валерія Густовоїтенка і Анатолія Кінаха (були прем'єр-міністрами при президенті Леоніді Кучмі).

"Густовоїтенко, Кінах – теж варіант. Вони, можливо, менш сильні щодо переговорного процесу, але цілком можуть вирішувати конкретні завдання. Той самий Кінах – скрупульозний, методичний. В Україні сприймається нейтрально – він і з Кучмою працював, і з Ющенком, в якихось, вибачте, "зашкварах" не помічений. У нього є розуміння національних інтересів, наскільки я знаю, він у хорошій формі. І за необхідності міг би вирішувати певні завдання", – зазначає Володимир Фесенко.

За його словами, такі фігури, як Кінах, могли бути в потребі на переговорах, якщо парадигма переговорів зміниться.

"Якщо раптом вийде вийти на режим стійкого припинення вогню, але не вийде з реалізацією політичної частини і постане питання про замороження ситуації, то потрібно буде думати, що робити з відновленням економічних зв'язків. Це гіпотетичний варіант, але ось за такої парадигми переговорів Кінах буде дуже до речі. Але це якщо зміниться парадигма переговорів", – сказав експерт.

Схожі думки дотримуються і політолог Вадим Карасьов.

"Кінах і Густовоїтенко можуть стати в пригоді для вирішення якихось економічних питань, коли така потреба виникне. Повірте, людина не могла просто так стати прем'єром в минулі роки. Вони пройшли стару школу, проїхти яку було дуже не просто – порохнік людей там просто викидало дуже швидко. Кінах і зараз очолює УСПП, це чинна структура. Вони стегать за ситуацією. При цьому це люди не порожні, люди не хайла, а конкретики, з величезним управлінським досвідом. Вони промислові й розуміють в цілому промислову значущість Донбасу. І щодо цього є протилежністю деяких нинішніх "ломи"-теоретиків (ЛОМ, лідер общественного мнения – лідер громадської думки. – Ред.), які заявляють, що Донбас Україні як би й не потрібен, що це економічна гиря, що промисловість там вже немає тощо. Погано, що таких людей, як Кінах і Густовоїтенко, чуто мало, а згадані "ломи" активні, і це створює, на мою думку, неправильний фон", – зазначив Вадим Карасьов у коментарі сайту "Сьогодні".

Втім, більшість експертів схилилася до думки, що найспільшою переговорною фігурою серед експрем'єрів є Євген Марчук.

"Насільки я знаю, Кучні (через його авторитет), Марчуку (через компетенцію, біографію) сепаратисти в рот загортали. Ветеранів такої рівня популярності, авторитету – щоб і в Україні їх добре сприйняли, і щоб вони реально впливали на переговорний процес – у нас можна на пальцях перерахувати. Як на мене, то краще б Марчука залучили, ніж Фокіна. Все ж Фокін трохи відірвався від реалій, не розуміє, що будь-яка спроба поступок, наприклад по темі амністії, принесе прямо протилежний ефект – не мир, а проблеми в переговорах. Як і вийшло. Інша справа, що Марчук уже був головою ТКГ, йому йти зараз на посаду заступника – це наче пониження. Але якщо буде потрібно, думаю, Марчук досить досвідчений і мудрий для того, щоб пожертвувати якимись амбіціями. Головне, з погляду інтелекту, розуміння ситуації, він у дуже хорошій формі. Якщо раптом підуть Кравчук з Фокіним, то, безумовно, Марчук – це не просто заміна, а й певною мірою посилення делегації буде. Він був би дуже ефективний у переговорному процесі", – зазначає Володимир Фесенко.

Дипкорпус: не "важковаговик", але професіоналі

Значна частина опитаних експертів указували на те, що більше користі для України принесе участь у ТКГ професійних дипломатів.

"Як експерт я б наполягала на тому, щоб у новий формат увійшли не "важковаговик", не носії іміджу, а фахівці", – зазначає, зокрема, Лілія Брудницька.

Як представників дипкорпусу, здатних посилити українську делегацію, експерти називають як активних дипломатів, так і дипломатів-ветеранів.

"Я б звернув увагу насамперед на дипкорпус, на професійних дипломатів. Олександр Чалий, який був першим заступником голови МЗС і держсекретарем, має авторитет і є серйозним професіоналом. Входить у групу "мудреців", які давно займаються конфліктом на Донбасі. У нього не проросійська політика, не прозахідна, а така проукраїнська, помірна. Той самий Костянтин Грищенко – зубр, дипломатичний авторитет, дуже тонко розбирається в дипломатії. Олександр Мошків – він брав участь у переговорах, але останнім часом його якось не чути. Мошків дуже сильний дипломат. Андрій Гончарук, який був міністром зовнішньої торгівлі, а потім в адміністраціях Ющенка та Януковича курував зовнішньополітичний блок. Інше питання, чи погодяться вони. Вони звикли конкретно вирішувати завдання, не імітувати діяльність. Можливо, коли прийде час для вирішення конкретних дипломатичних завдань, про них згадають. Насправді у них чітка проукраїнська – не ура-патріотична, а саме патріотична – позиція", – каже Вадим Карасьов.

Втім, у інших експертів деякі з названих кандидатур викликали серйозні сумніви.

"Грищенко? Звичайно, ні. Міністр закордонних справ, при якому підписували Харківські угоди, не буде сприйнятий українським суспільством", – зазначив у коментарі сайту "Сьогодні" політолог, професор Києво-Могилянської академії Олексій Гарань.

Згоден з ним і Володимир Фесенко.

"Борис Тарасюк і Володимир Огризко – досвідчені дипломати, але, безумовно, їх сприймуть в Росії багнетами через ідеологічну позицію. Для Москви вони вороги, діалогу не буде. Міністри закордонних справ епохи Януковича, зі свого боку, не будуть сприйняті українським суспільством. Ось хто б підійшов для роботи в ТКГ дуже добре, так це Анатолій Зленко (перший міністр закордонних справ незалежної України. Також очолював МЗС повторно на початку 2000-х. – Авт.). Зленко – дуже авторитетний і дуже досвідчений дипломат. Він до букви перевіряє кожен документ, по-дипломатичному досить гнучкий, але, зрозуміло, в розумних межах, він патріот України. Але я не знаю, як у нього зі здоров'ям. Чи може і чи захоче він піти на такі навантаження, які передбачає робота в ТКГ?" – зазначає Володимир Фесенко.

Хто ще?

У процесі опитування були названі й інші фігури української політики – наприклад, експіскер Володимир Литвин, ексвіцекспрем'єр Володимир Семиноженко (який, на думку експертів, міг би попрацювати в гуманітарній підгрупі), ексгенпрокурор Святослав Писун (для опрацювання питань амністії). І навіть Уюновважений і прав людини Лідмила Денісова, яку "політичним пенсіонером" назвали загалом складно.

"Ще навесні 2020-го колишні політе'язні Микола Карпюк, Олег Сенцов, Едем Бекіров, Олексій Сазанович, Володимир Балух, Олександр Кольченко, Євген Панов пропонували президенту України Володимиру Зеленському залучити Уюновваженого Верховної Ради з прав людини Людмилу Денісову до переговорного процесу в Тристоронній контактній групі. Слід розуміти, що оцінкою роботи Інституту Уюновваженого з прав людини, зокрема Денісової, є повернення наших громадян 7 вересня 2019 року з кримітського поїзду", – зазначив у коментарі сайту "Сьогодні" правозахисник, голова громадської організації "Єдина надія" Олександр Закриничний.

Однак експерти визнають, що на цій орбіті є всього лише одна фігура, яку можна порівняти (а часом вона і перевершує) за авторитетом і досвідом зі списком "президентсько-прем'єрського резерву".

"Звичайно, це Володимир Горбулін. Насільки я знаю, його і залучали до переговорів, нехай не безпосередньо, але залучали. Такого рівня популярності, авторитету – щоб і в Україні добре сприйняли, і щоб реально впливав на переговорний процес – це, мабуть, тільки Горбулін і Марчук. Ось це поєднання – Марчук і Горбулін – було б сильніше за поєднання Кравчук – Фокін", – зазначає Володимир Фесенко.

Говорити мають молоді

Значна частина експертів, визнаючи, що на певному етапі призначення "політичних зубрів" було необхідним кроком, відзначають, що сьогодні доцільно "давати дорогу молодим".

"Треба виходити не з того, старі це кадри чи нові, а з того, хто може реально посилити позицію України в переговорах. Те, що Юлія свого часу брала участь у роботі ТКГ, я вважаю офіційним. З одного боку, він мав статус і авторитет. З іншого – не обіймав якихось офіційних посад на той час. Сидити за стіл переговорів, за яким також сидили боківники, людину з офіційною держпосадою було б неправильно. Але я не знаю, навіщо зараз виймають фігури з минулого. У нас був Роман Безсмертний, був Олександр Мошків – це сильні учасники переговорів. Ось їх участь була б доцільною. Експрем'єр Олексій Резніков – сильний перемовник, він цілком може потягнути переговори і відстоювати українські інтереси. Мені здається, у самій постановці питання – кого взяти з минулого – є вада. А навіщо нам брати когось із минулого? Це раз: Мошків, Резніков прекрасно тягнули б переговори", – зазначає Олексій Гарань.

Автор – Віталій Рабошапка

